

torno ad essa furono raccolte e sepolte le salme dei soldati caduti nella prima guerra mondiale. Come si ricorderà, nei giorni della ritirata di Caporetto, le truppe del generale Villani vi opposero proprio in questa località una accanita resistenza nel vano tentativo di fermare il nemico incalzante. Il generale Villani non volle però darsi per vinto. Piuttosto di arrendersi al nemico si suicidò nella stanza di un'osteria di San Leonardo dove si era insediato il suo quartier generale.

Novi Matica

Leto II - Štev. 16 (40)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - via IX Agosto 8
Tel. (0432) 7 13 86
Poštni predel Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 15.-31. avgusta 1975
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
NAROČNINA: Letna 2000 lir
Za Inozemstvo: 3000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Preden
Za SFRJ žiro račun
50101-603-45361
» ADIT « DZS, 61000 Ljubljana,
Gradščica 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
Posamezna številka 100 lir

Pogled na množico udeležencev kulturnega srečanja sosednjih narodov na Kamenici

Množična udeležba in prisrčno vzdušje

Na kulturnem srečanju sosednjih narodov na Kamenici

Odkritje plošče v spomin na nekdanji Arengo v Beneški Sloveniji, kjer so se zbirali okoli « Laštne » ali kamenite mize, pod lipo, pred cerkvijo ali sredi vasi hišni gospodarji — Prisotnost številnih zastopnikov kulturnih, gospodarskih in političnih oblasti — Izredno pomemben govor grmiškega župana Fabia Boninija — Bogat kulturni spored in dobra organizacija

Za letošnje kulturno srečanje med sosednimi narodi, ki se je vršilo na Kamenici pri Stari gori dne 9. in 10. avgusta, moramo podčrtati, da se je odvijal zelo pomemben del navedanega sporeda že v soboto, 9., ko so na tem kraju odkrili spominski ploščo beneško slovenskega Arenga. Tega sobotnega dela prireditve so se udeležile številne visoke osebnosti kulturnega in političnega življenja iz tokraj in onkraj me-

Gospod Gujon, ki je avtor knjige «Ljudje Nadiških do-

rajo, pomisli, da brez direktnega sodelovanja vsega ljudsва, ne bo mogoče rešiti vseh težkih problemov, ki nas tarajo: rešiti pa jih bomo mogli le v skladu z novo resnčnostjo, ki danes tudi pri nas nastaja».

Po govoru prof. Mariniga

je bila tudi blagoslovitev plošče in noč so zopet začeli zabavati domači godci vsem tistim, ki so tam prenočili ob prižganem ognju v šotorih.

Drugi dan, v nedeljo, so se že v zgodnjih popoldanskih urah začele pomikati proti Kamenici s štirih glavnih cest.

Poslanec Mario Lizzera

Poslanec Giorgio Santuz

da to niso bili avtomobili kakšnih mednarodnih konferencirjev, pač pa naših ljudi, ki so razpršeni po vsem svetu in služijo vsakdanji kruh v tujini in so prišli na svoj praznik v Subid v velikim številu in pripeljali za sabo tudi svoje, znanke in prijatelje. Prišli so gor, da bi v tej uporni, gorsko-beneški vasi terjali od obla-

Množična udeležba in prisrčno vzdušje

Na kulturnem srečanju sosednjih narodov na Kamenici

Odkritje plošče v spomin na nekdanji Arengo v Beneški Sloveniji, kjer so se zbirali okoli « Laštre » ali kamenite mize, pod lipo, pred cerkvijo ali sredi vasi hišni gospodarji — Prisotnost številnih zastopnikov kulturnih, gospodarskih in političnih oblasti — Izredno pomemben govor grmiškega župana Fabia Boninija — Bogat kulturni spored in dobra organizacija

Za letošnje kulturno srečanje med sosednjimi narodi, ki se je vršilo na Kamenici pri Stari gori dne 9. in 10. avgusta, moramo podčrtati, da se je odvijal zelo pomemben del napovedanega sporeda že v soboto, 9., ko so na tem kraju odkrili spominisko ploščo beneško slovenskega Arenga. Tega sobotnega dela prireditve so se udeležile številne visoke osebnosti kulturnega in političnega življenja iz tokraj in onkraj meje. Med njimi smo opazili konzula SFRJ Tepavca, predsednika izvršnega odbora Planinske sveze Slovenije Toneta Bučarja in tajnika Janeza Kmeta, številne župane in občinske odbornike iz Beneške Slovenije, predstavnike beneških kulturnih društev in seveda tudi množico ljudi iz številnih naših dolin.

Po utihnitvi beneških godcev sta stopila na oder matajurski župnik Paskal Gujon in prof. Marinig, ki sta orisala pomen te velike plošče na Kamenici, na kateri so vklepane tele besede: «Tle se usako lieto ponavljajo 'Sosednje', s katerimi so se beneški Slovenci avtonomno upravljali skozi 1.000 let». Na desni plošči pa: «Qui ogni anno si rinnova l'Arengo col quale gli Sloveni della Benečija si autogovernarono per 1.000 anni».

Kozolec na Kamenici iz napisom «Beneški Slovenci pozdravljajo svoje sosedje»

rajo, pomisliti, da brez direktnega sodelovanja vsega ljudsва, ne bo mogoče rešiti vseh težkih problemov, ki nas trajo: rešiti pa jih bomo mogli le v skladu z novo resnicnostjo, ki danes tudi pri nas nastaja».

Po govoru prof. Mariniga so se udeleženci približali samemu spomeniku — plošči, ob katerem je stal simbol Kamenice — tri prekrizana debla — in gorel je kres. Takrat

je bila tudi blagoslovitev plošče in noč so zopet začeli zabavati domači godci vsem tistim, ki so tam prenočili ob prižganem ognju v šotorih.

Drugi dan, v nedeljo, so se že v zgodnjih popoldanskih urah začele pomikati proti Kamenici s štirimi glavnimi cestami, ki vodijo na Staro goro, dolge vrste avtomobilov z vsemi mogočimi evidentčnimi tabli-

(Nadaljevanje na 3. strani)

POMEMBEN GOVOR VIDEMSKEGA NADŠKOFA

OB OTVORITVI NOVE PLANINSKE KOČE NA MATAJURU

Sekcija Italijanskega alpinističnega kluba CAI (Club Alpino Italiano) iz Čedad je v nedeljo, dne 27. julija, otvorila na Matajurju novo planinsko kočo. Ob tej priliki je prišlo na ta najvišji hrib Beneške Slovenije izredno veliko število alpinistov in ljubiteljev gora; bilo jih je toliko, da jih ni bilo mogoče prešteti in nekateri trdijo, da jih je bilo prav gotovo več kot deset tisoč.

S to novo planinsko postojanko je dal CAI velik prispevek naši deželi, ker je valoriziral njen naravni aspekt.

Otvoritvene ceremonije so se udeležili videmski nadškof mons. Alfredo Battisti, ki je bral sv. mašo, predsednik Senata senator Spagnoli, nekateri parlamentarci ter zastopniki dežele Furlanije-Julijske krajine in Pokrajine. Prisotni so bili tudi zastopniki planinskih društev iz sosedne Slovenije.

Ob koncu sv. maše je imel zelo važen govor videmski nadškof mons. Alfredo Battisti, iz katerega prinašamo najpomembnejše odломke:

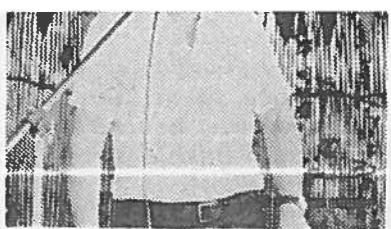
«Hvaležni smo alpinističnemu klubu in oblastem, da so pokazali zanimanje za te uboge, preproste in dobre ljudi. To, kar lepša svet, to, kar ga bogati in ga napravljajo zanimivega, je človek. Prava veličina sveta je človek, ki je bil ustvarjen po božji podobi. In prav zato je človek res prava gloria sveta. Tako je tudi res, da će srečamo po dolgih urah sa-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Videmski nadškof mons. Battisti mašuje pred bajto na Matajurju. Ob njem matajurski župnik gospod Paskal Gujon

avgusta trajezionaim praznik emigrantov. Če bi ne bil človek seznanjen od časopisov in velikih plakatov, ki so bili prilepljeni po vsej Beneški Sloveniji, bi bil lahko mislil, da se je znajdel v Subidu na kakšnem mednarodnem simpoziju, na kakšni

Poslanec Mario Lizzero

da to niso bili avtomobili kakšnih mednarodnih konferencirjev, pač pa naših ljudi, ki so razpršeni po vsem svetu in služijo vsakdanji kruh v tujini in so prišli na svoj praznik v Subid v velikim številu in pripeljali za sabo tudi svoje, znanke in prijatelje. Prišli so gor, da bi v tej uporni, gorsko-beneški vasi terjali od obla-

Poslanec Giorgio Santuz

internacionalni konferenci, sodeč po vrsti avtomobilov in evidenčnih tablicah, ki so jih nosili iz vse Evrope. To-

Poslanec Loris Fortuna

sti pravico do zaposlitve doma, da bi se napravil konec prisilni emigrancij, da bi se priznale narodnostne pravice beneškim Slovencem.

(Nadaljevanje na 4. strani)

ČEDAD - TRG REZISTENCE

PRAZNIK «L'UNITA'

SLOVENSKI VEČER

1.IX.1975

20.30 Folklorna skupina «Sava» (Kranj)

21.30 Ples Orkestra Folk iz Špetra Beneški godci Nedški harmonikarji

Pozdravil bo:
Pavel Petričič
pokrajinski svetovalec

KAKUO SO SI PISALI NAŠI TE STARI

Rjedko kajšnemu je znano, kakuo so si pisali med sabo naši te starci. Kajšan ne bo vjervu, če mu porčemo, da so si pisali po slovensko. Po naših hišah se še dobijo stara pisma, od moža, ki je pisal ženi iz Amerike, brat bratu, sin očetu, ali parjatev parjatelju od vojakov. Obljubljamo brauem, da bomo od časa do časa objavljal tudi te pisma.

Pisma so napisana z zmješano, italijansko in slovensko grafijo. Tuo lahko zastopimo, če pomislimo, da jih ni obeden učiu pisati s slovenskimi črkami. Besede pa so use slovenske. Pisma bomo prepisali u slovensko grafijo.

**TONA KEŠANU IZ ZVERINCA
ODGOVARJA GENIJU
PEKNEMU**

Dragi Genio,
Prašaš me, kakuo se nahajam u vojaškem stanu. Povjem ti na kratko:
*Na slanci se lepou spi,
pa učasih še harbat me boli.
U rokah imam kruha,
gaveta je suha,
prejmem za gavetin,
ga ni not en kuartin,
ostajam tvoj vedni parjatev*

Tonin

Na kulturnem srečanju sosednih narodov . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

cami: domačih, iz raznih krajev Slovenije, Avstrije in neštetih tujih, v katerih so potovali na ta zgodovinska tla naši emigranti, ki so prišli domov na počitnice in je bil njihov najglavnnejši cilj udeležba tega, že petega kulturnega srečanja.

Vreme je bilo prekrasno, le pozneje so se nad to planjavo, kjer je bil shod, pripodili težki oblaki. Že dosti časa pred napovedano uro osred-

Med množico domačinov in emigrantov (nekateri med njimi so prišli celo iz Južne Amerike in Avstralije) so se pomešali številni gostje z Goriškega in s Tržaškega, s Koroske in iz Slovenije, pa tudi precej Furlanov se je zbral.

Poleg številnih beneških županov, občinskih svetovalcev Nadiške gorske skupnosti, smo med prisotnimi opazili tudi poslanca Albina Škerka in Maria Lizzera (KPI), deželnega svetovalca Arnalda Barracettija (KPI), pokrajinske svetovalce Pavla Petričiča in Renza Toschija (KPI) ter Jožefa Chiabudinija (KD), predsednika Slovenske komisije pri PSI Branka Pahorja ter predstavnika Furlanskega gibanja Giorgia Jusa. Prisotna je bila tudi delegacija občine Doline, številna zastopstva pa so poslale tudi družbeno-politične organizacije s Tolminskega.

Slovensko kulturno gospodarsko zvezo sta zastopala predsednik Boris Race in tajnik Darij Cupin. Prisotni so bili tudi ravnatelj SSG iz Trsta Filibert Benedetič, predsednik NŠK inž. Renko ter drugi javni delavci iz Trsta in Gorice. Pokrajinsko zvezo partizanov ANPI je zastopal njen predsednik Federico Vincenti, za furlanske emigrantske organizacije sta pa bila prisotna Alfredo D'Antoni (ALEF) in Gino Bassi (ACLI).

nje proslave, je izgledala Kamenica kot travnik, ali če jo hočemo imenovati senožet, kjer raste na tisoče vrst živopisanih cvetov, kjer pojeno slavčki in poletavajo metuljčki. Da, tako bi se zdelo človeku, če bi ta travnik videl z vrha, morda iz helikopterja, aviona, ali pa če bi sam imel peruti, da bi poletel v zrak.

Med mašo v štirih jezikih.

Župnik iz Trčmuna Božo Zuanella pa je podčrtal, da danes ne moremo dopustiti, da bi kdo delil ljudi na svobodnjake in hlapce, na več vredne in manjvredne, ker imamo vsi ljudje iste pravice in enako dostenjanstvo. To velja tudi za narode in jezike, ki jih ne smemo vrednotiti po vojaški in politični moči, ampak po duhovnih in kulturnih vrednotah.

Naj nam oproste vsi ostali, ki jih ne omenjam na tem mestu «Novega Matajurja».

Nimamo prostora, tako smo se že ob začetku oprostili večim drugim.

Nadse smo se razveselili, ko smo zagledali na govorniškem odru grmiškega župana inž. Fabia Boninija, ki je najprej pozdravil oblasti, ki so se udeležile srečanja ter vse pri-

«Ne trdimo, da je naša deželica najlepša na svetu», je nadaljeval inž. Bonini, «a za nas je tako, kot bi to bilo res. Ti hribi, ta strma pobočja, so za nas, dom, torej varnost, prijateljstvo, življenje in mir».

Prav ob besedi mir se je grmiški župan spustil v razglabljanje o preteklosti Beneške Slovenije, skozi katero so šle najhuše vojne grozote». Skozi stoletja je bila Benečija prizorišče izbruhotov sovraštva, danes pa mora prevladati zdrava pamet po medsebojnem razumevanju. V takem vzdušju bodo namreč Beneška Slovenija in dežele pridobile na pomenu. Dokazati moramo, da lahko živimo drug ob drugem ne samo v miru, ampak tudi tako, da si medsebojno koristimo, dokazati moramo, da je tisto, kar nas ločuje, manj pomembno od tistega, kar nas druži, prispevati moramo k utrjevanju tega mostu med narodi, omogočati medsebojno spoznavanje, pomestiti starimi predstodki in preprečiti zastajanje novih; le tako bomo živel v miru kot kulturni ljudje», je končal inž. Bonini.

Njegov govor v italijanščini prinašamo na drugem mestu.

kinil dež, ki se je prav tedaj usul iz temnih oblakov.

Če ne bi začele padati tako debele kaple dežja, bi se še dosti ljudi zabavalo ob prijetnih zvokih harmonike. Nekateri so se sicer po kratki plohi vrnili na svoje domove, a prišli so spet novi udeleženci kulturnega srečanja, čepravno pozno v noč, ko ni bilo nevarnosti nevihte, ki se je

pripravljala že dosti ur pred zaključkom.

Po tem kulturnem srečanju, kot smo že v začetku povedali, petem, se zdimo kot prerojeni in da bomo kmalu vzklikali, da so vsi ljudje po rojstvu enaki in imajo enake pravice. In tisti dan bo odgovredalo orožje in sovraštvo, zavladal bo mir in spoštovanje med vsemi narodi sveta.

IL DISCORSO IN ITALIANO DEL SINDACO DI GRIMACCO ing. FABIO BONINI

Salutiamo innanzi tutto le autorità che hanno avuto la sensibilità di intervenire a questa manifestazione.

Gli amici friulani, sloveni e carinziani e tutti voi che siete venuti qui per trascorrere qualche ora in serena compagnia con genti si diverse ma vicine.

Salutiamo in modo particolare voi emigranti, specie quelli che devono riprendere la strada dell'estero in cerca di una non sempre sicura occupazione.

Voi che giornalmente viveate in mezzo a genti con lingua e usanze diverse e da anni praticate in concreto la convivenza civile tra i popoli (anche se i sentimenti di chi vi ospita non sempre sono corretti e adeguati ai tempi in cui viviamo).

Qui intorno i nostri monti, i nostri paesi, quello che rimane dei nostri campi e dei nostri prati tanto faticosamente ricavati dai nostri antenati.

Non diciamo che questa è la regione più bella della terra, ma per noi è come se fosse così.

Per noi questi monti, questi versanti ripidi (tele naše crivelj) rappresentano la casa

La chiesetta di S. Nicolò, che avete incontrato venendo da Castelmonte, è stata testimone di violenze inaudite.

Sulle montagne che ci circondano centinaia di migliaia di giovani hanno per sempre interrotto la loro esistenza.

Ed erano giovani di tante nazioni.

Per secoli la nostra regione è stata il teatro, il campo d'azione in cui si è scaricato l'odio accumulato in tutta l'Europa.

Qui le guerre più terribili sono state combattute negli ultimi cento anni. La nostra terra dovrà essere in futuro ancora teatro di queste folli? Confidiamo di no; siamo certi che la ragione ha finalmente soggiogato la violenza.

Siamo certi che anche in questa parte dell'Europa il buon senso prevarrà.

In questo nuovo clima, ne siamo certi, la nostra regione e quelle vicine (in particolare il Friuli, la Slovenia, la Carinzia) avranno la loro importanza.

Non tragica come nel passato ma positiva, come un punto catturato per facilitare la

Don Paskal Gujon

nje proslave, je izgledala Kamenica kot travnik, ali če jo hočemo imenovati senožet, kjer raste na tisoče vrst živopisanih cvetov, kjer pojejo slavčki in poletavajo metuljčki. Da, tako bi se zdelo človeku, če bi ta travnik videl z vrha, morda iz helikopterja, aviona, ali pa če bi sam imel peruti, da bi poletel v zrak. Kamenica se je zdela skoraj premajhen prostor za tolikšno število ljudi, saj so se morali udeleženci kar gnesti eden z drugim, če so hoteli slediti bogatemu kulturnemu programu.

Predno povemo, kako se je vse odvijalo, naj omenimo, da jesreditega obsežnega planinskega travnika kraljeval kozolec, na katerem je bil napis »Beneški Slovenci pozdravljajo svoje sosedje«. Poleg kozolca, v katerega je bil vstavljen tudi govorniški oder, pa se je dvigal proti nebu simbol Kamenice — trije drogi na vrhu prekrižanih debel, na katerih so plapolale slovenska, italijanska, avstrijska in furlanska zastava.

(Continua)

darsko zvezo sta zastopala predsednik Boris Race in tajnik Darij Cupin. Prisotni so bili tudi ravnatelj SSG iz Trsta Filibert Benedetič, predsednik NŠK inž. Renko ter drugi javni delavci iz Trsta in Gorice. Po-krajinsko zvezo partizanov ANPI je zastopal njen predsednik Federico Vincenti, za furlanske emigrantske organizacije sta pa bila prisotna Alfredo D'Antoni (ALEF) in Gino Bassi (ACLI).

vrednotah.

Naj nam oproste vsi ostali, ki jih ne omenjam na tem mestu »Novega Matajurja«.

Nimamo prostora, tako smo se že ob zacetku oprostili večim drugim.

Nadvse smo se razveselili, ko smo zagledali na govorniškem odru grmiškega župana inž. Fabia Boninija, ki je najprej pozdravil oblasti, ki so se udeležile srečanja ter vse pri-

prizorišče izbruhov sovraštva, danes pa mora prevladati zdrava pamet po medsebojnem razumevanju. V takem vzdušju bodo namreč Beneška Slovenija in dežele pridobile na pomenu. Dokazati moramo, da lahko živimo drug ob drugem ne samo v miru, ampak tudi tako, da si medsebojno koristimo, dokazati moramo, da je tisto, kar nas ločuje, manj pomembno od tistega, kar nas druži, prispevati moramo k utrjevanju tega mostu med narodi, omogočati medsebojno spoznavanje, pomestiti s starimi predstodki in preprečiti zastajanje novih; le tako bomo živel v miru kot kulturni ljudje», je končal inž. Bonini.

Njegov govor v italijanščini prinašamo na drugem mestu.

Po drugih govorih in nastopih že napovedanih pevskih zborov so zaključili to kulturno srečanje »Veseli planšarji«, ki so godli veselje viže in podkurili mlade in stare plete.

Po nastopu pevskega zboru uslužbencev »Iskra« iz Bovca so stopili na oder še nekateri člani društva »Rečan«, ki so izvedli dva humoristična prizora. Po besedilih I. Predana so sicer pripravili več takih humoresk v domačem narečju, a njihovo izvedbo je pre-

Župnik Zuanelo medtem ko blagoslavlja spominsko ploščo Arenga

Srečanja se je udeležil tudi špeterski dekan Francesco Venuti, goriško duhovščino pa je predstavljal Marjan Komjanc.

Seveda so se na Kamenici zbrali tudi vsi kulturni delavci iz naše Benečije, saj so bila pri organizaciji tega srečanja soudeležena vsa beneška društva.

Srečanje se je kot prejšnja leta začelo z mašo v štirih jezikih, ki so jo darovali gospodje Paskal Gujon, Arturo Blasutto, Mario Laurenčič, Valentín Birtič, Emil Cenčič in Marjan Komjanc. Mašo je spremljalo petje pevskega zabora »Rečan« iz Les.

Med mašo so duhovniki na kratko negovorili prisotne v slovenščini, italijanščini in v furlanščini. Vsi govorili so poudarjali željo po mirnem sožitju med sosedji, med medsebojnem spoštovanju in ljubezni, po napredku vseh.

Ob pozdratu Korošcem je izrazil željo po tesnejših stikih. Ko pa je spregovoril Benečanom, je najprej zaželel srečo emigrantom, ki prav zdaj preživljajo izredno hude trenutke in vse opozoril na vrednote, ki jih nosi v sebi naša zemlja in ki bodo lahko še bolj prišle do izraza, če se bodo naši ljudje skupno borili za napredek svojih krajev.

ai una non sempre sicura occupazione.

Voi che giornalmente vive-te in mezzo a genti con lingua e usanze diverse e da anni praticate in concreto la convivenza civile tra i popoli (anche se i sentimenti di chi vi ospita non sempre sono corretti e adeguati ai tempi in cui viviamo).

Qui intorno i nostri monti, i nostri paesi, quello che ri-mane dei nostri campi e dei nostri prati tanto faticosamente ricavati dai nostri antenati.

Non diciamo che questa è la regione più bella della terra, ma per noi è come se fosse così.

Per noi questi monti, questi versanti ripidi (tele naše grive) rappresentano la casa con la sua atmosfera di sicurezza, di amicizie, di vita e di pace.

E' nella pace, nella collaborazione e nel buon vicinato che può prosperare la vita.

Qui la pace non ha avuto sempre una esistenza facile.

Guardiamo questi prati. Sul terreno ove ora stanno correndo i vostri figli proprio qui, in particolare, cinquanta anni fa hanno perso la vita centinaia di giovani di tante nazioni.

uazione in cui si è scaricato l'odio accumulato in tutta l'Europa.

Qui le guerre più terribili sono state combattute negli ultimi cento anni. La nostra terra dovrà essere in futuro ancora teatro di queste folli? Confidiamo di no; siamo certi che la ragione ha finalmente soggiogato la violenza.

Siamo certi che anche in questa parte dell'Europa il buon senso prevarrà.

In questo nuovo clima, ne siamo certi, la nostra regione e quelle vicine (in particolare il Friuli, la Slovenia, la Carinzia) avranno la loro importanza.

Non tragica come nel passato ma positiva, come un ponte gettato per facilitare la circolazione oltre delle merci anche delle idee, e della reciproca conoscenza.

Dobbiamo premere per dimostrare che si può non solo tranquillamente, ma addirittura con profitto, convivere con popoli diversi.

Dobbiamo mostrare come la lingua, la cultura, sistemi sociali diversi sono solo accidenti senza importanza di fronte al fatto siamo tutti quanti uomini.

Nastopajo mladi Benečani s humorističnimi prizori.